

Ик. Павел ***ГЪРБОВ***

НА КРАСНОЯРСКИЯ ПЕХОТЕН ПОЛК

И пак сме тук – сериозни и смълчани –
пред извисения самотен кръст,
от подвига ви величав събрани,
измервайки преславния ви ръст.

Бойци безименни, нам непознати,
дошли до тук от руските предели;
за българите – православни братя –
към люта бран с врага без страх поели.

\- - -

Останахте завинаги при нас –
с останките на своите тела,
за да се учим всякога от вас
на смелост и на праведни дела!

ПРЕЗ ПОСТА

И вече по-послушна е плътта,
на мислите мълвата веч' утихва,
отслабва и на страстите властта
и Ангелът -пазител се усмихва.

По-осторожни във дела и думи
да бъдем – съвестта зове;
с търпение и милост помежду ни
да сътворим покайни плодове.

Да се черкуваме и да се молим
наспоред силите, без отегчение;
да не налагаме над всички свойта воля,
за да се понаучим на смирение.

Задачата изглежда не е проста,
ала душата ни е тук залог –
да я очистваме и разкрасим през поста
предлага ни и ни помага Бог!

ЗИМНА ВЕЧЕР

(Към Хр. Смирненски)

Пуст и мрачен зиме вечер
всякога градът изглежда –
в студ и тъмнина облечен –
„парк“ предлагащ безнадеждност.

Ала къщите смълчани
гледат с грейнали очи.
Посред хората събрани
светло, топло е – личи.

Хруска весело снегът
в стъпките на минувача.
Чака Рождество градът
и съня му не е мрачен.

На мъглата бял воал
приказния фон създава;
и високо засияла
пълната луна изгрява…

Тъжни нявга са, признавам,
вечерите дълги, зимни,
ала Смирненски – прощавай –
в тях и скрита радост има!... †

Електронно издание на адрес: **vestnikiskri.com**
Издател и гл. редактор: свещ. Лъчезар Лазаров, отг. редактор: Сн. Костадинова. С. Искрец
Тел. за връзка – **0885987833**. Моля, изпращайте материали на електронен адрес: **vestnik_iskrec@abv.bg.**
Ползвани сайтове:

ISSN 2738-7798

ИСКРИ

Йскри в словесното огниво. Йскрец И сее във душата светлина. Сеяч е то на дефицитно слово, разнасящо човешка топлота.
П. Пеев

СТРАНИЦИ ЗА ПРАВОСЛАВИЕ И КУЛТУРА. Година VI, Брой 68, март, 2025 г.

ПЪРВИЯТ ДЕН НА ПОСТА

…Или Трети март – Освобождението от Османско владичество – националният празник на България.

Така се случи…

И в първия ден на поста с хората, които си вземахме прошка, честитях им и националния празник. Някои ме изпревариха, бяха малцина…

Обади ми се и една гъркиня. Тя най-напред ми честити националния празник, като сериозно добави:

– Това е велик ден за България!

Определено ме изненада. Повечето българи забравяха да ми честитят празника, но не и тя?!

Живея на улица „Трети март“. От малък се гордея с този факт и ето, че Бог бе милостив дори и до днес да ме запази здрав и невредим и винаги да ме завръща в моя дом, вече почти петдесет години. Благодарен съм за всичко: и за Освобождението, и за жертвата, и за свободата, и за вярата… Всичко това, и не само, бе извоювано на щиковете на смелите воини и опълченци, дали живота си за България.

Първият ден на поста е ден за особена и силна молитва към Бога… Днес тя е и помен за всички загинали руски, украински, румънски и финландски воини, за всички българи, които векове наред въставаха против поробителя и показваха силната си жажда за свобода и независимост.

Вечна и блажена памет на героите!
За вечен спомен на всички българи, докато има България! †

Продължава от бр. 67

така също и християнския елинизъм с неговото световно значение. Затова определени исторически факти и обстоятелства от нашата история през годините са подменяни, а други – умело прикривани. Въпреки това истината все още не е напълно потулена; тя винаги ще остава явна и видима за онези сред нас, които я търсят.

Има две страни в света, където националното самосъзнание се идентифицира с православното вероизповедание – и обратно. Това са България и Гърция. В последната – повече от 2000 години, у нас – повече от 1200 г. (според официално приетата версия за Покръстването на българите). Гърция е основоположник на елиноезичната православна традиция, а България – на българоезичната православна традиция, приета от почти всички славяни, следвана и до днес, наречена покъсно „българо-славянска“. Ние, българите и гърците, сме цивилизации, които след десетки исторически катаклизми все още съществуват; навярно има защо. Ние сме нации с хилядолетна история, просветени с християнската вяра, покръстени и останали такива и до днес.

Древна Елада дава името на континента Европа , тя е и носител на най-древната култура и наука на нашия континент. Отново по нейното желание, на Византия, чрез св. Фотий, патриарх Цариградски, през 863 г. се покръства българският цар Борис, приемайки името на тогавашния Византийски император Михаил III и се начева делото на българското просвещение, вследствие на което книжовно дело се просвещават всички славяни и румънците, наследни-ци на древните даки.

Абзаците оттук насетне са променяни и допълвани множество пъти, надявам се тази промяна да бъде последна. Отначало замислена като трета, последна част на поредицата Ветропоказатели, множество факти и обстоятелства своевременно налагаха текста да бъде допълван, а въпросите – допълнително развивани.

… Множество пъти, когато сериозно се замислях над разглежданата феноменология, на фона на темпорално-сгъстената хронотопия на нашето съвремие, в съзнанието ми изникваше нещо контрастно, величествено и непостижимо, което ни най-малко не зависи, нито пък се интересува или повлиява от нашите човешки дребни горделиви „боричкания“: политически, етнически, идеологически… Чудех се с какво мога да оприлича това „създание“, което всъщност бе тук, в нашия свят, сякаш беше неговият генезис и причина… И си представих една огромна риба (или кораб), истински левиатан, който плува в бездната на вечността, за чието съществуване съвременните общества на силните са забравили; отрекли са го и не вярват в него, но то е там, в дълбините, и не само че съществува, но животът и онтологичната му същност са вечни, безкрайни, безсмъртни, непобедими…

Ще речете: няма такова същество на земята! Напротив, има, и това е Църквата, „Непоклатимото Царство“ на Вечността, „Старицата“, заради която бе създадена цялата вселена… Малка част от света знае за Църквата, а още по-малка част от него живее в Църквата и притежава Църквата. Но болшинството от тези хора са тук сред нас, на Европа… всред българите, гърците, част от албанците , македонците, сърбите, румънците, част от украинците, молдовците и голяма част от населението на Руската Федерация.

И точно когато дооформях тези редове и събирах мислите си, в ръцете ми попадна една книга, поредното безспорно доказателство за силния идеологически натиск... Трескаво разгръщах страниците ѝ, препрочитах кратките текстове между красивите картинки и снимки по няколко пъти, с предположението, че пропускам нещо. Но уви, не беше така.

Книгата се казва „Народи и земи“ и претендира за енциклопедия. Изданието впечатлява със своите 303 страници, твърди корици и внушителни размери; с пълноцветния си и качествен печат… Вижда се, че е адаптирано за деца, езикът е български, забелязват се някои грешки, но то без грешки не може. Завиден е и редакторският екип на описаните в началото две издания, състои се от около двайсетина специалисти, още дузина консултанти, всичките чужди имена, плюс трима българи. Още преди съдържанието, поместено в началото, издателят прави уговорката, че народите по света са толкова много, че „най-вероятно“ не могат да бъдат събрани в една книга, но въз основа на поместените материали е възможно читателят все пак да си изгради „някаква представа“ за разнообразието от „култури“… Самото съдържание представлява показалец с четиринадесет позиции, а именно: нашият свят, карта на света, животът на земята, народи и култури, миграция, Северна и Централна Америка, Южна Америка, Африка, Европа, Азия, Тихоокеански регион и Австралия; завършва с показалец (азбучник) и благодарности.

В „Нашият свят“ се експонират идейни изрази като „общи материални и емоционални нужди“, „стил“ на живот и че „някои стилове бързо изчезват“... Ключовите думи на двете големи страници са: комуникация, колонизация, технологии, глобализация. На пълноцветните свръхкачествени изображения са предложени движението на скаутите, момче пред компютър със слушалки на главата, старинен замък и туземци, които готвят на слънчева светлина. По-нататък, в „Карта на света“ на първа линия четем за „50 зависими територии, управлявани от Франция, Австралия, Дания, Нова Зеландия, Норвегия, Великобритания, САЩ и Нидерландия. Важните позиции изнесени вляво и вдясно около земното кълбо са следните: най-голямата държава е Русия, най-дългата сухопътна граница е Канада/САЩ,

Продължава в бр. 69

Снежана ***КОСТАДИНОВА***

ЕВРИКА… ГАЗОВ КОТЛОН!!!

Санкт Петербург!

Някъде прочетох, че този град е „твърде руски, за да бъде европейски и твърде европейски, за да бъде руски.“ Бих добавила и твърде обсебващ човешкото сърце със своята грандиозност, за да бъде забравен. Преди отпътуването на групата самодейци от Искрец за България, застанахме пак на опашка. Само жените. Този път да купим нещо за спомен, нещо което го няма у нас. Еврика! В този лъскав магазин го има – мечтата на всяка искречанка, чийто мъж не е международен шофьор в СО-МАТ. Газов котлон!!!

Една след друга жените понасят тежкия предмет към автобуса. Мисълта, че газовите котлони ще свършат точно пред мен, ме притеснява. Напразно! Плащам и тръгвам да го взема от рафта. Пред мен, явно нарочно, застава висок строен мъж, който ме пита учтиво на чист български език:

– Извинете, знаете ли какво купувате?

– Разбира се! – отговарям самонадеяно. – Газов котлон!

– Да, но за този котлон е необходимо още нещо. Газопровод! Имате ли такъв в България?

Разбрал моето невежество, руснакът започна да се кара на продавачката и касиерката, без да се съобразява с моето присъствие, мислейки, че не знам езика: „Как не ви е срам! От няколко минути наблюдавам това безо бразие! Добре знаете, че в страната им няма газопровод и не могат да го използват. Намерили кого да

излъжат!

Не знаете ли, че са наши братя! Веднага върнете парите на българките!“ Явно мъжът не беше случаен, защото веднага получих парите си. След като и останалите се освободиха от „дефицитната“ стока една от жените облекчено въздъхна:

– Боже, Боже, добре, че си го взеха, иначе мъжът ми щеше да счупи главата ми с него. Ама си заслужаваше нали? Какъв хубав мъж! Абе, защо не го целунах!

Есента на 1979 г. Газов котлон и красив руснак! Непостижимо, но прекрасно. Всяка жена има право понякога да си помечтае. И все пак мен друго ме развълнува повече. Смятах да го запазя за себе си, но явно не мога. Често се питам: дали, ако отида сега в Санкт Петербург, някой ще ме нарече брат? †

(Публикуваната снимка е от самото събитие. На нея е голямата група от Искрецкото читалище. Първият – отляво на дясно – в костюм, е покойният дългогодишен кмет на Искрец, незабравимият приятел и познат на всички Ангел Джунов. В. „Искри“.)

195 ГОДИНИ ОТ ТРЪНСКАТА БУНА

От стр. 5

От по-значимите въстаници Григория Марков е убит, Гиго Григоров от с. Насалевци е погребан жив в Нишката крепост, а Тодор Златанов от с. Зелениград е закаран в Ниш и там е отровен. А в историческия си очерк „Трънската буна…“ Стоянка Миронова пише, че четирима въстаници – Гранджа, Димитрия, Диньо и Кръстьо, заедно с двама бусинчани, били обесени на площада в Трън.

В с. Извор е останало предание, че тогава в Колендзиния род е укривано мъжко дете с име Радован, навярно внук на Радивоя Изворски. Името му е малко променено спрямо дядовото, за да не буди съмнение у турците. Вероятно това е било и момчето, което (според Борис Изворски) е било дадено във Врачанско да работи като пастирче, а по-късно да продължи разклоняването на Радивоевия род. А този род преживява трудни години дори и след Освобождението. Пример за това е един от по-късните филизи на рода Изворски – правнукът Младен (Мачо –1898-1971 г.).

Едва на 7 години (по предание на негови наследници) Младен остава кръгъл сирак. Един дюлгерин (майстор-строител) от Трънско го взел със себе си, за да го придружава като помощник. Майсторът и Мачо отишли във Видинско, където е уговорена работа. Наблизо е имало моторна мелница, собственост на германец. След приключване на работата за деня на строежа момчето отивало на моторната мелница и я наблюдавало как работи с голям интерес. Това направило силно впечатление на немеца, който се заинтересувал от него и впоследствие се уговорили с майстора то да остане при него, за да го учи на техника.

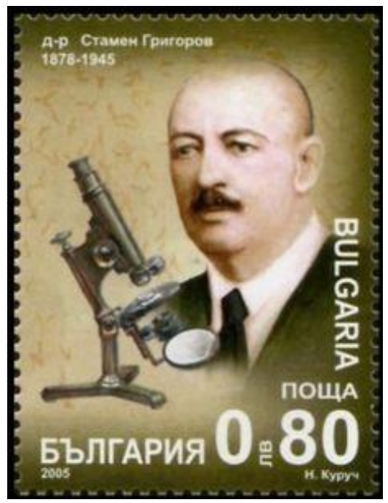
По-късно, някъде към 1927 г., Мачо става кино-механик в София.

А на следващата година (1928-ма), вече като семеен с Пенка от с. Черни бряг, Търговищко, е в Пловдивско. Там попада на голямото Чирпанско (Пловдивско) земетресение с продължителна сеизмична активност с магнитуд до 7 степен по Рихтер. Тогава земната повърхност потъва вертикално средно с 40-50 см, но на места (в с. Чалъково) достига до 3 м, в чиито цепнатини падат живи животни и инвентар.

Непосредствено след голямото природно бедствие, на Манчо му се отдава възможност да избира дали да отива да живее и работи в частна банка в Силистра, или в държавния санаториум „Искрец“ в с. Искрец, Софийско. Младен, със завършено трето отделение (днес трети клас), избира Искрец и започва да поддържа юзината (малка електро-централа), произвеждаща ток за лечебното заведе-ние, както и всички дейности, свързани с електротехниката – осветлението, кино- и радиоуредбата, сигнални уред-би, медицински апаратури и прочие. Мачо изумява целия персонал на Санаториума с природно-техническия си ум, със своето любопитство, наблюдателност, възприемчи-вост, с вроденото си увлечение в работата, устреме-ното трудолюбие. Какъв ли би бил, ако е завършил инженерно образование!

Оставяйки трайна следа в лечебното заведение след кончината му неговото място се заема от сина му Борис (със съпруга Веска, родена в с. Гурково, Видинско, и синове Владимир и Младен), който притежава изцяло неговите качества.

Днес малкото село Студен Извор е вече почти обезлюдено, но там една паметна плоча на Радивоя Изворски би поддържала спомена за него в бъдните поколения. †

(*В село Студен Извор е роден и д-р Стамен Григоров, който през 1905 г. , като студент в Швейцария, открива „българ-ската“ бактерия - „Лактоб-ацилус булгарикус“, подкваса-ща киселото мляко.)

Румен ***СТОЯНОВ***

СВЕТА ГОРА

Продължава от бр. 67

През кована врата в противоположност спрямо главния вход излизам зад манастира. Път се вие между тераси, направени в гористия спуск и засадени с плодни дървета. От подпорен зид, прошарен с мъхове и лишеи, стърчи каменна плоча, явно турена човек да седне в усамотение. Възползвам се от сгодата. Безмълвието е пълно, в тоя час мълчат и птиците. Сетне бавно тръгвам да видя къде ще ме изведе пътят. Оказва се, че той обхожда манастира. Годините са оронили камъни от сухата зидария и докато вървя ги редя където сметна за подходящо. Стигам до кулокрана, сглобен точно зад Банското крило на манастира, понастоящем възстановявано. Покривът, както на целия манастир, е от тикли, които биват подменяни с цигли. От куп вече негодни, потрошени плочи вземам за спомен парченце: било е част от Зографската света обител. Над “Зограф” са две прицърквия, “Благовещение” и “Преображение”.

Вместо да ровя по справочници, предпочитам да запитам отец Нектарий (тук от 1972 г) как манастирът получава името си, да чуя на живо преданието сред отците. Спорели техните далечни предшественици на кой светия да нарекат обителта, основана през 883 г. Решили: когото Господ прати. Приготвили дъска за икона, оставили я неизписана. И върху нея се явил, тоест зографисал, образът на Свети Георги Победоносец.

Строителите помагат на калугерите, как иначе ще бъдат приети, хранени повече от 500 гергьовденски поклонници? По традиция, за добре дошъл на всекиго се поднася кафе, вода, локум и чашка ликьор или мастика, само туй да се извърши вече много е.

Преди тържествената богослужба в 23 ч. токът угасва и тя протича на свещи, до съмнало. Това не смущава иноците, може би свикнали с подобни произшествия. Четирима певци са повикани от България, гласовете им се редуват с тия на монаси от кипърския светогорски манастир “Ватопед”. На богослужението присъства вицепремиерът Цветан Цветанов, министър на вътрешните работи, който прочита Символ Верую. До чудотворната икона на Свети Георги Победоносец са и негови мощи, всички им се покланят и ги целуват. Храмът пази още доста мощи на други светии.

В 7,30 сутринта, подир църковната служба, започнала в 23,00 предния ден и преминала в утреня, към отсрещния склон, лежащ точно срещу “Зограф” и обърнат на изток, при камбанен звън тръгва литийно шествие. Най-отпред вървят монах, който на отиване и връщане бие дървено клепало. Подире му са хоругвите, следвани от украсената с цветя и зеленина голямата чудотворна икона на Свети Георги, изнесена от манастирския храм заедно с мощите му. Нея мъже се редуват да я носят, чест и благодат е да го правиш. Към параклиса минаваме през маслинова градина. Пред прицърквието “Свети Георги” калугерите изнасят кратка служба. Оттам се вижда най-добре великанската манастирска сграда, стъпила яко над високата подпорна стена. А по-високо от покрива е замряла стрелата на кулокрана.

Ето как сказанието обяснява съществуването на параклиса. За да не бъде поругана от сарацини (араби мюсюлмани) Свети Георгиева икона в Палестина, християнка я пуснала в река и тя по море излязла на светогорския бряг. Рибари я намерили изправена над водата и обадили на калугери за чудото. Обаче кой манастир да бъде удостоен с нея? Игуменът на “Ватопед”, който бил и началник на Атонската република, рекъл турете я на необучено магаре и в чието землище то спре, на съответната обител ще принадлежи безценният лик. Тъй сторили братята и след време наши сънародници намерили добичето гдето сега е бялото прицърквие. На български монах Свети Георги се явил в сън и дал съгласие иконата да остане там, но един път годишно да се урежда литийно шествие.

По разписание, точно 12 часа продължиха трите тържествени служби по случай храмовия празник. Следва вкусно угощение за всички, пак с риба, маслини, червени яйца, вино. Докато се храним, над нас, от художествено изработен железен амвон, калугер чете Евангелието, навярно да не забравяме, че по-важна е духовната храна. Почва отливът на богомолци. Манастирът бързо възвръща ежедневния си облик: братята хващат един мотика, друг метла, количка: само маслиновите дървета, негово притежание, са 7000, още едва напъпили, беритбата им е през ноември, декември. Няма ги болните от неизличимото страдание, родено в Япония и заразило комай цялото човечество: да снимат. Може би с предубеждение мисля, че без тях обителта отдъхва. Изпитвам жал към тия човеци, те, горките, не искат да изживеят неповторимостта и съкровението на мига, а да го запечатат и сетне с многократни повторения олигавят.

Света гора е пряко свързана с Богоматери. Според преданието Дева Мария потегля с кораб за Кипър, но буря го отклонява и тя идва на място, сега наречено Иверон. Тогава благославя полуострова, който по-късно ще бъде известен с настоящето свое име. Където е слязла Приснопаметната има скала, за нейна вдлъбнатина се казва, че е стъпката Богородична. На три-четири метра от морския бряг е изкопано кладенче.

Продължава в бр. 69.

Свещ. Лъчезар ***ЛАЗАРОВ***

САМАРЯНСКА ВЯРА

От бр. 67

– Да, няма никакви гаранции какво ще стане. Ти ще чакаш ли, или ще си ходиш. Ако си тръгваш, да запишем телефонен номер, на който да съобщаваме за състоянието!

– Колко ще продължи операсията, докторе, ако трябва да изчакам? – отговори с въпрос младежът.

– Никой не знае, може и десет часа да откара. Излез в коридора седни, и помисли! Като решиш ще ни кажеш… Аа, и помести колата, Мехмед, да не дойде някоя линейка.

Мария не знаеше колко време бе спала непробудно. Когато се разсъни, печката беше изстинала, но силното слънце огряваше стаята и вътре бе светло и ведро, макар и малко хладно. Опита да се размърда и усети болка във всичките си стави… Тя и без друго сутрин трудно се раздвижваше, а сега, след снощното натоварване, беше набрала и студ. С големи усилия се измъкна изпод тежките завивки, и седна на леглото. Първата ѝ мисъл бе как е синът ѝ. Тя се прекръсти, погледна часовника, показваше единадесет. Учуди се защо е спала толкова много; погледна към печката, с мисъл да я запали и видя чайника. Дотътри се дотам и го отхлупи. Удари я силна миризма на маточина и мента и разбра защо тъй дълго е спала. Пооправи се, запали печката, сложи дърва, среса се, уми се… Пак се прекръсти пред иконата, каза молитва и пооправи леглото. Трябваше да отиде до дома на ходжата, но се притесняваше да не я видят съседите, ще говорят после. Християните не общуваха с ходжата, а тя бе и вдовица. Не бе благоприлично да говори с него… Но животът на сина ѝ бе по-важен. Нямаше търпение да разбере как е. Тя въобще и не допускаше, че в Джумая в болницата не са могли да му помогнат с нищо.

Облече се, обу гумените галоши, тури дебелата забрадка и отвори външната врата. Сякаш по-слънчев декемврийски ден не бе виждала никога. Това стопли душата ѝ, разчувства я. Тя имаше усет за природата, радваше се на хубавото време, на птичата песен, на ведрия ден, на разцъфналата пролет… И усети, че тоя ден сякаш беше по-светъл и по-празничен от всички други дни в живота ѝ. Трябваше да си направи пъртина, защото през нощта бе натрупало – половин метър, че и отгоре. Огледа се: навред – побеляло и чисто, а слънцето напичаше и снегът по покривите се топеше още пред пладне. Гребна на две на три с лопатата за сняг. Колкото да премине. Портицата не беше далече, а навън, на пътя, вече имаше направена пъртина.

Похлопа на тежките порти. Кучето отново се разлая, но този път на вратата се показа жената на ходжата; никога не я беше виждала разбулена. Тя бе по-млада от нея, чудно красива. Чертите на бялото ѝ лице бяха като изрисувани, симетрични, нямаше една гънка на старост по него. Черните ѝ коси тук-там бяха прошарени с по някой бял косъм. По бадемовите ѝ очи този ден се четеше тревога. Когато отвори портите Мария видя, че дворът беше празен, колата я нямаше. Трепет обхвана сърцето на болната вдовица. Тревожните очи на двете жени се срещнаха. И двете бяха майки, и двете им деца бяха в опасност. Тъкмо се поздравиха, когато ходжата се показа на двора и извика жена си. Тя веднага тръгна към него, отдалеч си размениха няколко думи, Мария я дочака притеснена.

– Не бой се, бульо! Мехмед се обадил от болнисата в София, че си тръгва за село.

Син ти е жив. Сега там ша остане. Òди си с мир!

Мария не знаеше какво да прави, разкъсваха я различни чувства, неочакваната вест я остави в потрес… защо чак в София, как, кога?... Над всичко надделя чувството на благодарност. От очите ѝ отново се стичаха сълзи и тя инстинктивно подаде ръцете си към другата жена, хвана нейните и вместо само да ги задържи в израз на признателност, тя се наведе и ги разцелува… Туркинята притеснена от тая близост, дръпна свенливо ръцете си, усмихна се неловко и хлопна тежката врата.

Няколко крачки деляха Мария от дома ѝ. Тя видя случайно как от другата страна на пътя две съседки се бяха събрали и си шушукаха нещо… Като че ли за да ги чуе, те заговориха на по-висок глас: „болен – болен… точно пък от ходжата, свършили се българите в селото, та точно от него ще търси помощ“. Направи се че не ги чува, затвори малката порта след себе си и влезе в топлата стая. Последните думи прободоха до край сърцето ѝ като с нож. Тя коленичи пред иконата и пак заплака. После започна да премисля всичко случило се, отново и отново…

Д-р Васил Иванов се прибра вкъщи, болницата бе само на километър от дома му. Жена му и малката им дъщеричка го чакаха с нетърпение. От рано приготвиха багажа и бързо го натовариха в колата. Беше пролетта, по Великден. На излизане от София минаха да вземат една братовчедка на майка им, за да я закарат на село. В нейния дом д-р Иванов изкара студентските си години, отново при нея бе лежал след тежката операция, продължила повече от 6 часа и половина, която претърпя на 23-годишна възраст в Пирогов, когато едва спасиха живота му.

Докторът обичаше американските автомобили, тежки и стабилни на пътя. Той много пътуваше – не само по служебна работа. Занимаваше се с благотворителност и непрекъснато посещаваше най-различни събития. Стигнаха до село за няма и три часа. Пътуваха спокойно и приятно, слушаха хубава музика и си говориха. Всичко бе нацъфтяло, планината бе като райска градина. Отвсякъде течеше вода. Реките и водопадите плискаха свежите си пролетни води. Птичата песен се разнасяше навсякъде, а изумителният аромат добавяше разкош. По поречието на Места се чувстваше полъх от Беломорието.

На края на селото, по изровения калдъръм беше къщицата на майка му, спретната от самия него, но непроменена – запазила старото си очарование, тя напомняше за отминалите години на бедност и изпитания, които докторът не бе забравил и сякаш никога нямаше да забрави. Преди да спре той подсвирна край двора на верния си приятел Мехмед, син на Селим ходжа, който се упокои малко след онази зима, но чието име щеше да се помни дълго по тия места.

Беше топъл пролетен ден. Само в края на Април можеше да има такива дни, възкресили живота и надеждата и всред най-изстрадалите души. Затова д-р Иванов с най-близките си хора всяка година по това време се прибираше за две седмици на село. Той мечтаеше след още някоя годинка усилена работа в столицата, да дойде онзи момент, в който щеше да се прибере на село, но за постоянно, а не само за две седмици. Даже беше се разбрал с кмета да му отдели една стаичка за амбулатория и докато има сили и памет, ей така, безвъзмездно да оказва медицинска помощ на нуждаещите се.

Докато се суетяха около багажа, от къщи излезе майка му Мария. Прегърбена както винаги, тя престъпваше бавно, помагайки си с дебела и здрава сопа от липа. Беше се уловила за нея с двете си ръце, като удавник – за някоя греда, и я туряше пред себе си, всеки път, преди да престъпи. Лицето ѝ, както и преди, си беше бледо и изпито, но въпреки това по него се четеше радост. Докторът я видя, че идва. Остави багажа, отвори малката порта и я посрещна. Тя с трудност повдигна и главата, и очите си, за да го погледне с най-нежния майчински поглед. Той се наведе и я целуна по челото. После се загледа в шарената ѝ забрадка... От онази нощ насетне я връзваше на главата си не както българките, а като туркиня. †

Боян ***БАЛКАНСКИ***

195 ГОДИНИ ОТ ТРЪНСКАТА БУНА

В края на осмата поред от 10-те руско-турски войни в периода 1676-1878 г., състояла се през 1828-1829 г., Гърция получава самостоятелност. Потвърдена и разширена е автономията на Сърбия, Влашко и Молдова (като васални княжества). Подтикнати от този резултат, родолюбивите българи от Знеполието, Трънско, Радивоя Изворски (Радивоя Ангелков Тодоров) от с. Извор (сега Студен извор) и Радивоя Петричев от с. Бераинци образуват малка революционна структура, в която влезли Милкьо от с. Кожинци, Дина от с. Мрамор и Григория Марков от с. Насалевци. Съзаклятниците изработили през 1829 г. план за подготовка на въстанието. Гнездо на готвеното въстание станала къщата на баба Петра, майката на Радивоя Петричев, която положила клетва за вярност. (Знае се, че Петричев е от фамилия, създала първите килийни училища в Трънско). Впоследствие се включил активно и Здравко Келендеров – селски първенец от с. Милославци, а по-късно и Дядо Тренчо (Тренчил).

Основният организатор на въстанието Радивоя Димов Изворски е участвал в хайдушки чети в Краище (физико и историко-географска област в Западните български земи) и във въстанически движения във Влашко, Гърция и Италия, където учил чужди езици и придобил революционен опит. Затова той е избран за водач на въстанието с предложени помощници отец Иван Самоковлията от Самоков и Петричев. Бунтът, известен като „Трънската буна„ или „Беглишкия джубур“ (Трънското въстание), се вдига на 6 май (Гергьовден) 1830 г. Въстаниците са въоръжени с ножове, брадви, коси, тояги, пушки и пищови.

Поради сравнително малкото присъствие по това време на турски властници в Трънско, районът е освободен без особена съпротива. Населението от Знеполе и неговите околности се радвало на свободата си. Съществуват много спомени, че през тези свободни дни Диньо от с. Кожинци успял да освободи своята годеница, прочутата песнопойка Иглика, която била отвлечена от турците. Вдигнала се голяма сватба в Трън. Сам Радивоя Изворски станал кум. Но след около три седмици, при още незаглъхналото сватбеното веселие, в града нахълтала турска войска и черкезка конница, изпратени от София. Набързо конакът (сградата на околийското управление) в Трън се изпълнил със заловени въстаници, чиито писъци и стенания се чували надалеч. Ръководещият потушаването на въстанието, известният с жестокостта си Сали ага, дал тридневен срок, в който трябвало да се предадат двамата Радивоевци и свещеникът. В противен случай населението щяло да бъде подложено на жестоки мъчния, а селата – опожарени. По това време турците опожарили къщата и двора на Радивоя Изворски, за което се говори в приписка в Бусинското евангелие („У Извор дойдоше турци и све Радивоево изгореше“).

За да спасят близките си и селата, двамата се предават. Оковани с железа, те преминават през София за Самоков, където е намерен отец Иван. (За част от тези събития е запазена приписка в Трънския манастир “Св Арахангел Михаил“). Оттам тримата са откарани в Истанбул. Пред устроения съд Радивоя Изворски произнася блестяща защита на турски език, заявявайки, че въстанието не е срещу турската власт, а против местните чорбаджии. Това повлиява на съдиите, които присъждат доживотен затвор за Изворски и отеца като ги изпращат в Диарбекир. Оттогава няма никакви сведения за тях. А малолетният Петричев го осъждат на 20 години затвор. Но незнайно как и защо след четири години той се завръща в Бераинци.

Продължава на стр. 6